

Activiteiten bij het thema ‘Onder invloed’ uit de boekenreeks Wetenschappelijke doorbraken de klas in! (boek 3, 2014)

Overzicht

Introductieactiviteit	3
ACTIVITEIT 1: SOLOMON ASCH EXPERIMENT	3
Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 1)	5
Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 2)	6
Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 3)	7
Bijlage 2: Uitlegkaarten deelnemers.....	8
Bijlage 3: Uitlegkaart proefpersoon.....	9
Verkenningsactiviteit	10
ACTIVITEIT 2: GROEPSDRUK.....	10
Bijlage 5 – het symbool (uitgegaan van cijfer 3) in verschillende lettertypen.....	12
ACTIVITEIT 3: TEGENKRACHT	13
Bijlage 6 – takenkaartjes tegengestelde opdrachten	14
ACTIVITEIT 4: STELLINGENSPEL.....	15
Bijlage 7: Stellingen.....	16
ACTIVITEIT 5: DRAMA-ACTIVITEIT.....	17
Bijlage 8: Scenario’s rollenspel.....	18
ACTIVITEIT 6: ACCEPTATIE- EN ASSERTIVITEITSSPEL	19

LICENTIEVOORWAARDEN

Op ons werk is de Creative Commons licentie '[Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen](#)' (CC BY-NC-SA 4.0) van toepassing, tenzij anders vermeld. Dit houdt in dat die betreffende werken mogen worden gebruikt, zolang de naam van de maker, het WKRU, duidelijk wordt vermeld; het werk alleen voor niet-commerciële doeleinden wordt gebruikt; en de hergebruiker het werk onder dezelfde licentie verspreidt, als hij het werk op enige manier heeft veranderd.

Als u materialen van het WKRU voor commerciële doeleinden wilt gebruiken, neem dan contact op met het WKRU voor toestemming.

Afbeeldingen

Alle foto's op deze website zijn gemaakt door het Wetenschapsknooppunt Radboud Universiteit © WKRU. Individueel hergebruik hiervan is niet toegestaan omdat op veel van de foto's leerlingen of door hen gemaakte materialen staan afgebeeld. Geen van deze afbeeldingen mag individueel worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt, in enigerlei vorm of wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier. Voor afbeeldingen in de boekenreeks '*Wetenschappelijke doorbraken de klas in!*' geldt dat deze enkel mogen worden hergebruikt in een integrale kopie van minimaal twee pagina's.

Introductieactiviteit

ACTIVITEIT 1: SOLOMON ASCH EXPERIMENT

Leerlingen gaan in groepjes het Solomon Asch experiment ervaren en merken wat het gevolg van groepsdruk hierbij kan zijn.

Doelen

- Leerlingen ervaren groepsdruk en wat de gevolgen hiervan zijn.
- Leerlingen komen in aanraking met een bekend (wetenschappelijk) onderzoek.

Duur

Afhankelijk van de gekozen werkvorm, klassikaal 20 minuten

Werkvorm

Groepjes van 5 met begeleider of klassikaal

Benodigdheden

- Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 1 t/m 3)
- Bijlage 2: Uitlegkaarten deelnemers
- Bijlage 3: Uitlegkaart proefpersoon
- 5 enveloppen

Voorbereiding

Ter inspiratie kijk film 2: 302. Reacties op het Asch-experiment

(<https://www.youtube.com/watch?v=tuJZ1EknVLU>)

Print bijlage 1 t/m 3. Doe de uitlegkaarten voor de deelnemers (4) en de uitlegkaart voor de proefpersonen in losse enveloppe. Leg de enveloppe voor de proefpersoon bovenop, zo weet je welke leerling de proefpersoon in het experiment is.

Activiteit

1. Maak groepjes van vijf leerlingen. Deel de vijf enveloppen met kaartjes aan ieder groepslid uit zonder uitleg te geven over het experiment! De bovenste envelop is voor de proefpersoon, dus deel deze uit aan de persoon die uiterst links of rechts aan de tafel zit. Laat de groepsleden de kaartjes rustig lezen en geef aan dat ze de kaartjes terug in de envelop kunnen doen indien zij klaar zijn.

2. Geef uitleg over het onderzoek met de volgende tekst: "Het onderzoek waar je aan gaat deelnemen gaat over het beoordelen van de lengte van lijnen. Zoals je kunt zien, heb ik een aantal kaarten met verschillende lijnen. Op iedere kaart staat één voorbeeldlijn aan de linkerkant en drie lijnen met verschillende lengtes (A, B, C) aan de rechterkant. Jullie taak is eenvoudig: jullie moeten om de beurt hardop zeggen welke lijn aan de rechterkant (A, B, of C) even lang als de voorbeeldlijn. We beginnen op volgorde zoals jullie zitten."

3) Voer het onderzoek uit door bijlage 1 aan ieder groepslid te tonen en ieder groepslid de gelegenheid te geven hardop hun antwoord te geven. NB: laat de proefpersoon als laatst het antwoord geven. Dit doe je voor kaart 1 t/m 3. Bij kaart 3 geven de groepsleden expres het verkeerde antwoord. Juiste antwoorden: Kaart 1 (B), kaart 2 (C), kaart 3 (C)

Afronding

Besprek hoe de proefpersoon deze activiteit heeft ervaren. Had hij last van groepsdruk? Is hij daarvoor gezwicht of juist niet? En waarom?

Is groepsdruk altijd slecht? In welke situatie wel en in welke situatie niet?

Tips

- Indien je groepjes maakt die bestaan uit minder dan vijf leerlingen, ben er dan bewust van dat er altijd één proefpersoon moet zijn. Je voert het experiment dan uit met minder deelnemers. Het heeft de voorkeur om deze activiteit met vijf leerlingen uit te voeren, omdat het effect dan het grootste is. Op het moment dat er minder leerlingen zijn, wordt het effect minder groot.
- Op internet zijn verschillende filmpjes te vinden van mensen die zich aanpassen aan een groep. Soms is dit niet erg, maar in sommige situaties kan het erg gevaarlijk zijn. Ga met leerlingen in gesprek over wanneer groepsdruk gevaarlijk kan zijn.

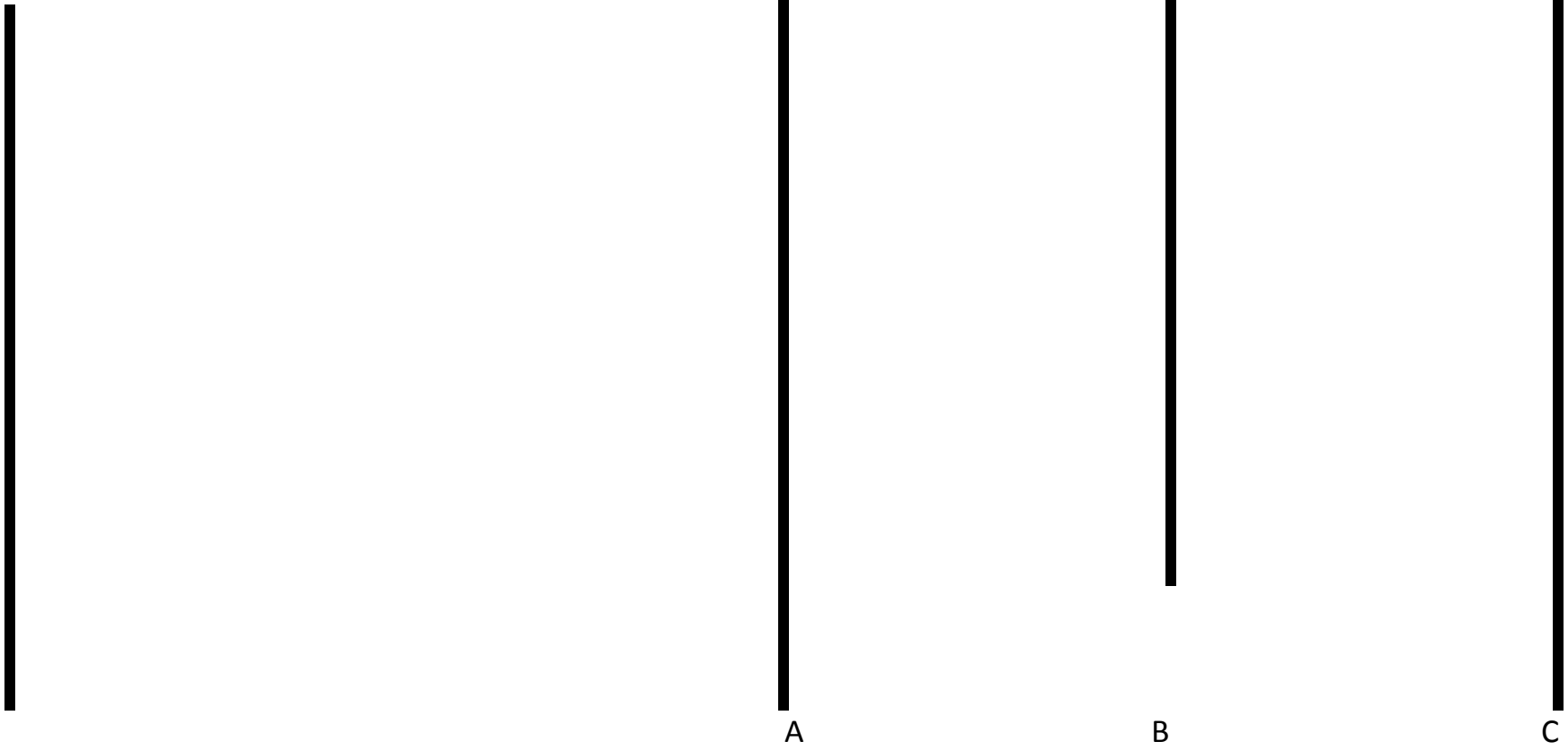
Voorbeeld filmpjes:

The Asch Experiment Hilarious! Or is it: <https://vimeo.com/96173488>

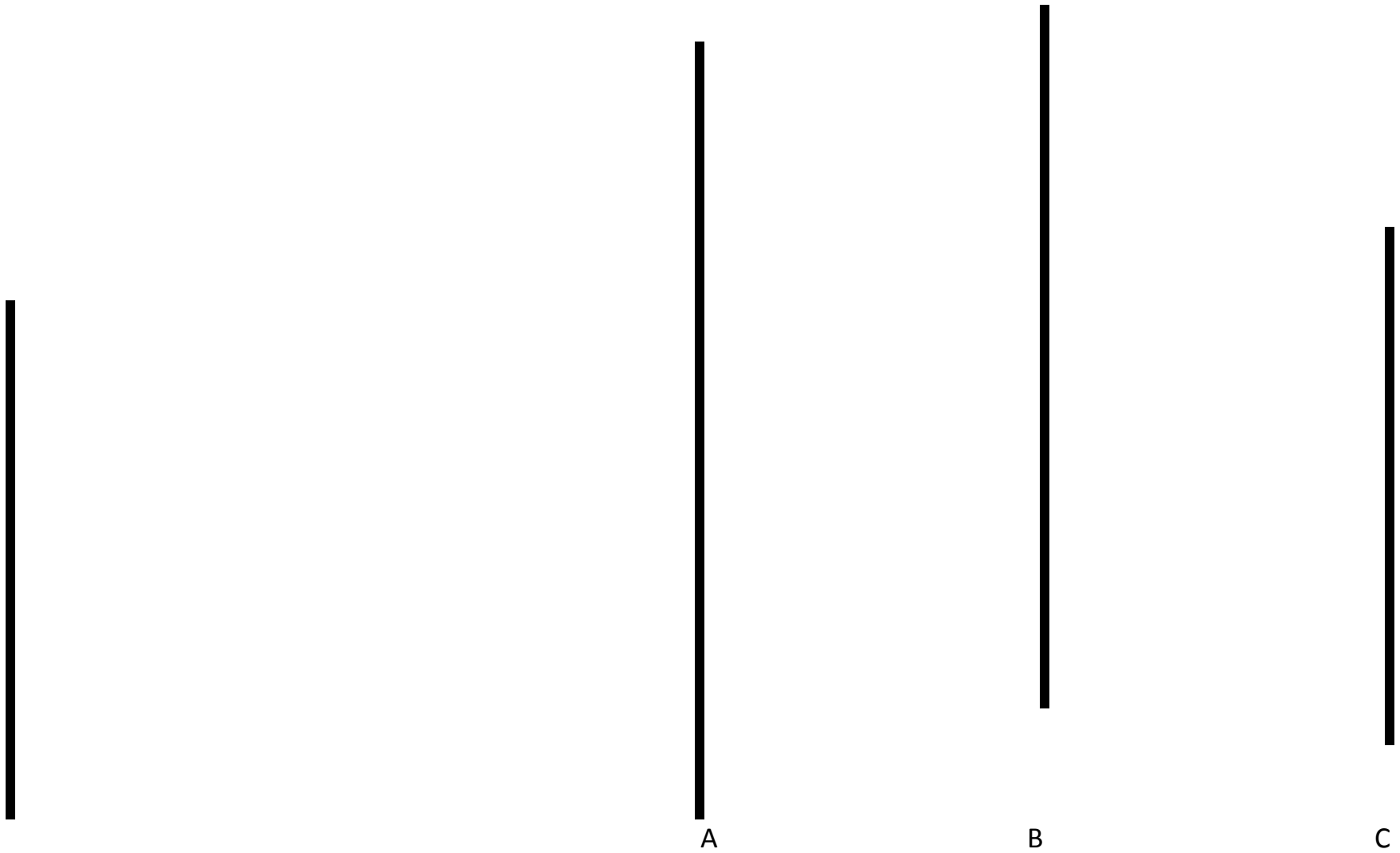
Conformisme bij brand:

<http://www.ophetbot.be/sites/default/files/materialen/zelfbeeld/public/conformisme%20bij%20Obrand-318.wmv>

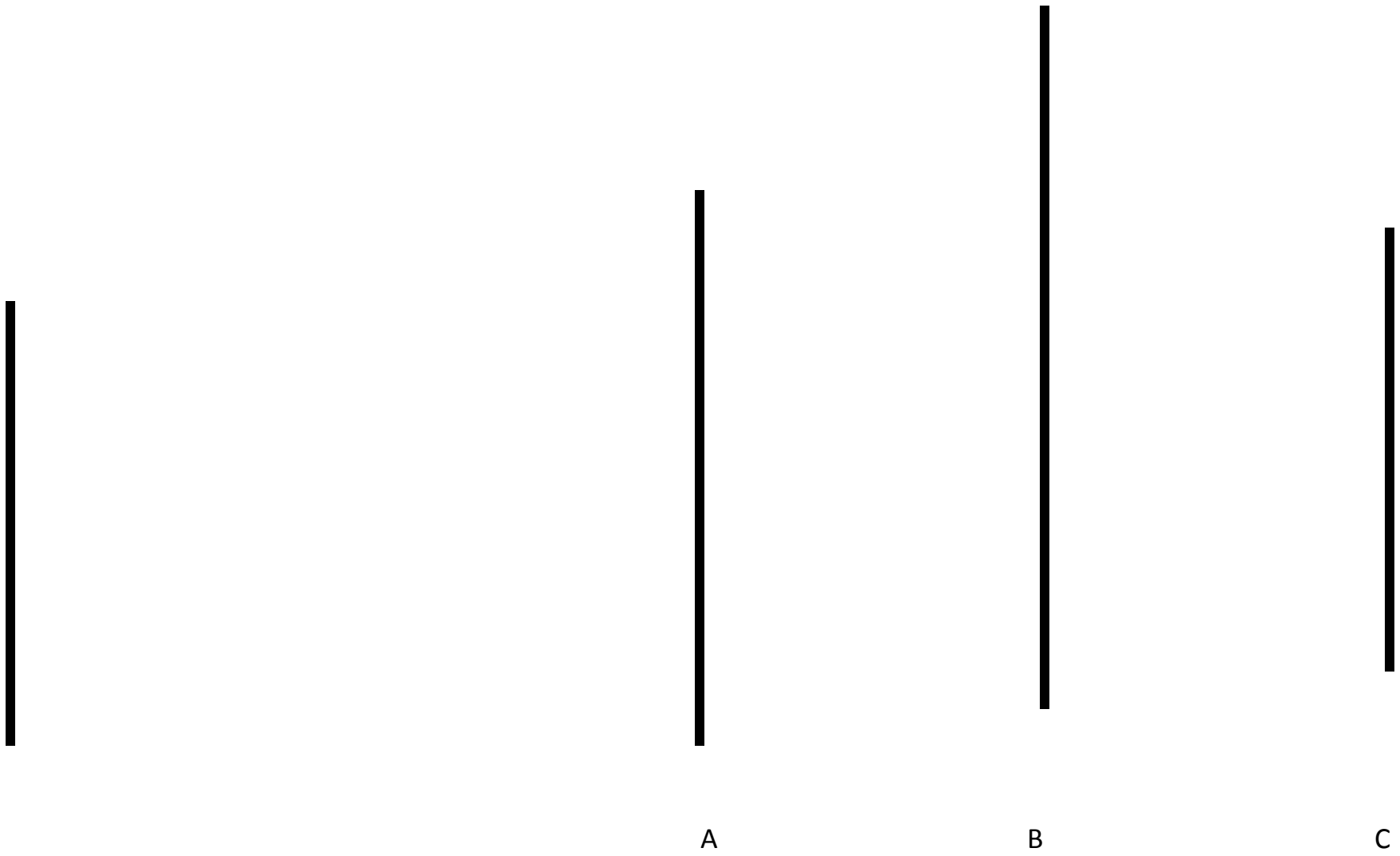
Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 1)

Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 2)

Bijlage 1: Lijnen Solomon Asch Experiment (kaart 3)

Bijlage 2: Uitlegkaarten deelnemers

<ul style="list-style-type: none">
• Je krijgt straks 3 kaarten te zien.
• Op iedere kaart staan 4 lijnen.
• De eerste lijn is een voorbeeldlijn.
• Je moet kiezen of lijn A, lijn B of lijn C even lang is als de voorbeeldlijn.
• De eerste twee keer geef je het juiste antwoord.
• De derde keer zeg je het expres verkeerd: je zegt lijn A !
<ul style="list-style-type: none">
• Je krijgt straks 3 kaarten te zien.
• Op iedere kaart staan 4 lijnen.
• De eerste lijn is een voorbeeldlijn.
• Je moet kiezen of lijn A, lijn B of lijn C even lang is als de voorbeeldlijn.
• De eerste twee keer geef je het juiste antwoord.
• De derde keer zeg je het expres verkeerd: je zegt lijn A !
<ul style="list-style-type: none">
• Je krijgt straks 3 kaarten te zien.
• Op iedere kaart staan 4 lijnen.
• De eerste lijn is een voorbeeldlijn.
• Je moet kiezen of lijn A, lijn B of lijn C even lang is als de voorbeeldlijn.
• De eerste twee keer geef je het juiste antwoord.
• De derde keer zeg je het expres verkeerd: je zegt lijn A !
<ul style="list-style-type: none">
• Je krijgt straks 3 kaarten te zien.
• Op iedere kaart staan 4 lijnen.
• De eerste lijn is een voorbeeldlijn.
• Je moet kiezen of lijn A, lijn B of lijn C even lang is als de voorbeeldlijn.
• De eerste twee keer geef je het juiste antwoord.
• De derde keer zeg je het expres verkeerd: je zegt lijn A !

Bijlage 3: Uitlegkaart proefpersoon

- **Je krijgt straks 3 kaarten te zien.**
- **Op iedere kaart staan 4 lijnen.**
- **De eerste lijn is een voorbeeldlijn**
- **Je moet kiezen of lijn A, lijn B of lijn C even lang is als de voorbeeldlijn.**
- **Je zegt steeds wat volgens jou het goede antwoord is.**

Verkenningactiviteit

ACTIVITEIT 2: GROEPSDRUK

In deze activiteit moeten leerlingen handelen aan de hand van een gekregen opdracht. De vraag is of leerlingen bij hun eigen standpunt blijven of ze zwichten voor de druk van een ander.

Doelen

- Leerlingen leren handelen vanuit een bepaalde rol.
- Leerlingen leren om vanuit hun eigen standpunt anderen te overtuigen.

Duur

30 minuten

Werkvorm

Groepjes van 4
Klassikaal

Benodigdheden

- Bijlage 4 – rollenkaartjes
- Bijlage 5 – Cijfer 3

Voorbereiding

Ter inspiratie kijk naar *film 4: 304. Opdracht: Tegengestelde belangen*

(<https://www.youtube.com/watch?v=dnd7Q6KBdc8>). Print de rollenkaartjes in bijlage 4 uit.

In bijlage 5 vind je een aantal pagina's met het cijfer 3 in verschillende lettertypen waarbij je je voor zou kunnen stellen dat het ook een M, W of E zou kunnen zijn.

Kies er 1 uit, druk af en vergroot naar believen en zorg ervoor dat het symbool in het midden van een vel papier ligt, zodat er omheen een evenredige hoeveelheid wit is. Het symbool heeft dan zo min mogelijk richting.

Activiteit

Leg per groepje één vel papier op tafel met een E / 3 / M / W, het is maar net hoe je ernaar kijkt. Per groepjes zijn er vier spelers, ieder met een eigen rol. De groepjes gaan een discussie voeren over het symbool en zijn ware betekenis. De vraag is steeds: "Wat ligt hier op tafel?"

Je deelt de rollenkaartjes uit aan 4 spelers (of teams). Je laat de rollenkaartjes aan de leerlingen lezen en vertelt dat ze niet mogen overleggen. Vervolgens leg je het symbool op tafel. Laat de spelers bij elkaar komen en start het spel. In de discussie die tijdens het spel ontstaat, moet consensus bereikt worden over de vraag "Wat ligt hier op tafel?". Observeer wat er gebeurt. Stop het spel als je denkt dat het moment daar rijp voor is.

Afronding

Na het spel evalueer je:

- Hoe is het om een ander gelijk te geven?
- Hoe is het om tegen de heftig argumenterende medespeler in te gaan? Lukte dat?
- Hoe is het om gelijk te hebben, maar niet te krijgen?
- Hoe is het om gelijk te willen krijgen als je weet dat anderen (ook) gelijk hebben?
- ...

Bijlage 4 - Rollenkaartjes om te printen

<p>De vraag is: "Wat ligt hier op tafel?"</p> <p>Jouw rol is de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Je laat de andere kinderen zien dat het er voor iedereen anders uitziet.
• Je zegt dat het geen zin heeft om één iemand gelijk te geven. Probeer anderen hiervan te overtuigen.
• Zelf denk je dat er een letter M op tafel ligt.
• Blijf bij je standpunt dat er géén antwoord te geven is.
<p>De vraag is: "Wat ligt hier op tafel?"</p> <p>Vanuit jouw kant ligt er een letter W op tafel.</p> <p>Jouw rol is de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Jij vertelt heel duidelijk dat de letter W op tafel ligt. Geen twijfel over mogelijk, het is een W. Klaar met de opdracht.
• Andere kinderen hoeven niet te gaan zeuren, dat is tijdverspilling. Het is een letter W en dat blijft het.
• Als andere kinderen een andere letter zeggen, mag je laten merken dat ze zeuren. Wat een tijdverspilling! Je kwam niet om te zeuren over een letter...
• Duik lekker in je rol, houd lang vol, maar let op je taalgebruik!
<p>De vraag is: "Wat ligt hier op tafel?"</p> <p>Vanuit jouw kant bekeken ligt de letter E op tafel.</p> <p>Jouw rol is de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Je geeft meteen je mening: "Er ligt een letter E op tafel", maar dan begin je te twifelen.
• Je snapt dat andere kinderen iets anders zien en dat jullie één antwoord moeten geven.
• Je laat je uiteindelijk door iemand anders overtuigen. Je mag zelf kiezen wie dit is, dit kan ook weer wisselen.
• Je mag best zorgen voor wat verwarring.
<p>De vraag is: "Wat ligt hier op tafel?"</p> <p>Vanuit jouw kant bekeken ligt het cijfer 3 op tafel.</p> <p>Jouw rol is de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Je zegt niets. Je doet niets. Je houdt je hoofd naar beneden. Je doet niet mee met het gesprek.
• Als iemand jou vraagt om mee te denken en te praten, bedenk dan of ze het echt menen. Je mag zelf kiezen of je dan mee gaat praten of dat je in je rol blijft.

Bijlage 5 – het symbool (uitgegaan van cijfer 3) in verschillende lettertypen

3 3 3 3

3 3 3 3

3 3 3 3

3 3 3 3

ACTIVITEIT 3: TEGENKRACHT

Leerlingen krijgen in deze activiteiten allemaal één opdracht, echter bevat iedere opdracht een tegenopdracht. Hoe lossen leerlingen dit onderling op?

Doelen

- Leerlingen leren omgaan met tegengestelde belangen.
- Leerlingen leren nadenken over geschikte oplossingen voor tegengestelde belangen.

Duur

15 minuten

Werkvorm

Klassikaal

Benodigdheden

- Voor iedere leerling één opdrachtkaartje (Bijlage 6 bevat een aantal voorbeeldopdrachten)

Vorbereiding

De leraar maakt voldoende takenkaartjes (voor iedere deelnemer één) met daarop een opdracht. In paren zijn de opdrachten op de kaartjes tegengesteld aan elkaar. In bijlage 6 vind je een aantal voorbeelden om direct mee aan de slag te gaan.

Activiteit

Het idee achter de activiteit is dat de leerlingen verschillende opdrachten krijgen waarbij er steeds twee tegengestelde opdrachten in het spel zijn. Zo werken leerlingen elkaar dus tegen tijdens het spel. Op een bepaald moment komt dat besef en dan is het interessant om te zien wat er gebeurt. Komt er een conflict, gaan de groepsleden samenwerken of gebeurt er iets anders? De spelers gaan een paar minuten de opdracht uitvoeren. Daarna kunnen de kaartjes ingenomen en eventueel opnieuw uitgedeeld worden voor een tweede spelronde. Observeer hoe spelers omgaan met problemen die ontstaan. Win-Win is te creëren door gesprek en overleg!

Afronding

Na het spel evalueer je:

- Wat is de kern van deze opdracht? (We werken elkaar tegen)
- Herken je zo'n situatie? Komt het op school voor? Komt het thuis voor?
- Wat kun je doen in zo'n situatie om tot een oplossing te komen?
- Weet je wat een win-win situatie is?
- Heb jij wel eens andere belangen bij keuzes dan je ouders? Denk aan eten, kleding, slaaptijden, vakantie.
- Wat mag je echt niet van je ouders? Wat vind je daarvan?

Bijlage 6 – takenkaartjes tegengestelde opdrachten

Sluit alle ramen	Open alle ramen
Zet alle stoelen op de tafels	Zet alle stoelen op de grond
Sluit alle computers af	Zet alle computers aan
Maak het raam open	Maak het raam dicht
Doe alle lichten uit	Doe alle lichten aan
Maak het bord schoon	Maak een tekening op het bord

ACTIVITEIT 4: STELLINGENSPEL

In deze activiteit gaan leerlingen met elkaar in gesprek over stellingen rondom het thema groepsdruk. Ze bedenken hierbij voor- en tegenargumenten.

Doelen

- Leerlingen leren actief nadenken over het thema groepsdruk.
- Leerlingen leren een mening vormen en deze onderbouwen met argumenten.

Duur

20 minuten

Werkvorm

Groepjes
Klassikaal

Benodigdheden

- Bijlage 7: stellingen
- Stellingen op stroken papier
- Rode en groene vellen
- Pen of potlood

Vorbereiding

Ter inspiratie kijk naar *film 1: 301. Discussie in de klas over de stellingen.*

(<https://www.youtube.com/watch?v=Vf-WtBqO4Ak>)

De leraar bedenkt een aantal stellingen waar de leerlingen over gaan discussiëren. Je kunt hiervoor ook de stellingen uit bijlage 7 gebruiken. Iedere stelling wordt op een aparte strook geschreven. Deze stroken worden verspreid over de verschillende groepjes. Leg bij ieder groepje een aantal rode en groene vellen.

Activiteit

Leerlingen gaan met elkaar in gesprek over de stelling die op hun tafel ligt. Een van de leerlingen noteert kort wat er besproken wordt. Argumenten vóór de stelling worden op groen papier geschreven en argumenten tegen de stelling worden op rood papier geschreven. Na twee minuten wordt er doorgedraaid. Dit gaat door totdat leerlingen alle stellingen gezien en besproken hebben.

Afronding

De verschillende stellingen worden apart besproken. Per stelling wordt gevraagd wie voor en wie tegen de stelling is. Vervolgens deelt de leraar verschillende beurten uit, zodat leerlingen hun mening kunnen beargumenteren. De leraar daagt andere leerlingen uit om op elkaar te reageren.

Tips

- Je kunt de stellingen ook klassikaal bespreken, echter worden de leerlingen dan minder actief betrokken om voor- en tegenargumenten te bedenken.

Bijlage 7: Stellingen

- 1. Iedereen begint met roken doordat anderen dit ook doen.**
- 2. De leeftijdsgrens van alcohol moet verhoogd worden van 18 naar 21 jaar.**
- 3. Meedoen met de groep is niet goed, je moet altijd je eigen mening hebben.**
- 4. Ik doe meestal wat de groep doet, anders ben ik bang dat andere kinderen mij raar of stom vinden.**
- 5. Jongeren die alcohol drinken, doen het slechter op school.**
- 6. Ouders die roken of alcohol drinken mogen dit niet verbieden aan hun kinderen.**
- 7. Op sportclubs zou het verboden moeten zijn om te roken en alcohol te drinken.**

ACTIVITEIT 5: DRAMA-ACTIVITEIT

Leerlingen bereiden in deze activiteit met een groepje een rollenspel voor. In ieder toneelstuk staat steeds één leerling voor de keuze: gaat hij mee met de druk van de groep of niet ...

Doelen

- Leerlingen leren in een groepje een toneelstuk voor te bereiden bij een gegeven scenario.

Duur

60 minuten

Werkvorm

In groepjes

Benodigheden

- Bijlage 8: scenario's rollenspel

Vorbereiding

Ter inspiratie kijk naar het *film 3: 303. Rollenspel uitvoeren*.

(<https://www.youtube.com/watch?v=15MYaKxr1z8>)

Print de scenario's uit bijlage 8 of bedenk zelf scenario's rondom groepsdruk.

Activiteit

Leg aan de leerlingen uit dat ze in groepjes een toneelstuk gaan voorbereiden aan de hand van een scenario. Leerlingen moeten zelf bedenken hoe het toneelstuk afloopt. Maak aan de leerlingen duidelijk hoe lang ze de tijd hebben om te oefenen, of ze attributen mogen gebruiken en hoe lang het toneelstuk maximaal mag duren. Nadat de oefentijd verstreken is, voeren de groepjes om de beurt het toneelstuk op.

Afronding

Bespreek de toneelstukken na:

- Laat de klas raden wat het gekregen de moeilijke situatie was;
- Hoe ging de persoon in het toneelstuk om met de groepsdruk? Hoe had hij het anders kunnen doen?
- Tips en tops over het toneelspel
- ...

Je bent op een feestje. De ouders van je vriend of vriendin zijn niet thuis en er wordt een blikje bier doorgegeven. Jij wil hier eigenlijk niet aan meedoen...

Op een familiefeest vraag je limonade (of iets anders). Je leuke tante (of oom) geeft je een Breezer: "Dit moet je eens proeven, ik kocht het speciaal voor jou! Het smaakt als limonade". Jij weet wel beter...

Je hebt schoolcorvee en je bent het plein aan het opruimen. Het is rustig op het plein. Dan loop je langs de fietsenstalling. Eén van je vrienden stelt voor om de banden van een fiets leeg te laten lopen. Je voelt je hier eigenlijk niet zo prettig bij...

Je hebt een geweldig weekend gehad: je hebt namelijk kaartjes gekregen voor een popster waar je een grote fan van bent. Je hebt heel veel zin om er in de weekendkring over te vertellen. Maar dan kom je op school en hoor je vrienden en vriendinnen praten: ze vinden de popster die jij leuk vindt heel stom! De weekendkring start...

Je loopt met een groepje vrienden / vriendinnen op straat. Eén van je vrienden stelt voor om te gaan belletje lellen bij huisnummer 10. Jij weet echter dat daar een oude mevrouw woont die slecht ter been is en je wil hier eigenlijk niet aan mee doen...

Je loopt na schooltijd met een groepje door de school. Jullie zijn op weg naar huis en jullie komen langs de keuken. Daar staat een doos chocolaatjes. Eén van jullie pakt de doos chocolaatjes. "Dat is leuk/ lachen" zegt hij/zij. Hij/zij geeft de spullen aan jou....

Je mag van je ouders voor het eerst naar een verjaardagsfeest van een klasgenoot. Er komt een superleuke jongen (of meisje) op jou af. Hij of zij vraagt of je een sigaretje wilt. Iedereen om je heen staat te roken. Eigenlijk wil je dit niet maar je wilt de jongen/ het meisje wel heel graag beter leren kennen...

ACTIVITEIT 6: ACCEPTATIE- EN ASSERTIVITEITSSPEL

In deze activiteit gaan leerlingen in tweetallen met elkaar in gesprek. In het eerste deel accepteren ze alles wat hun klasgenoot zegt en bij het tweede deel leren de leerlingen om bij hun standpunt te blijven.

Doelen

- Leerlingen ervaren hoe het is als ze alles wat een ander zegt moeten accepteren.
- Leerlingen leren om bij hun eigen standpunt te blijven.

Duur

30 minuten

Werkvorm

Tweetallen

Voorbereiding

Bedenk vooraf of leerlingen zelf mogen kiezen waarover ze met elkaar in gesprek gaan of bedenken een aantal situaties waar leerlingen over in gesprek kunnen gaan.

Activiteit

Deze activiteit bestaat uit twee delen.

Deel 1: Acceptatiespel

Maak tweetallen. Een van de leerlingen begint met iets willekeurig te zeggen. De ander reageert daar bevestigend op (in de werkelijkheid is het vaak zo dat mensen niet accepterend reageren en ontkrachten wat een ander zegt) en doet er nog een schepje bovenop. De eerste kan daar weer op reageren en zo kan het een tijd doorgaan. De leraar stopt als hij merkt dat het spel vastloopt. De rollen worden daarna omgedraaid.

Let op dat er geen negatieve, persoonlijke insteek voor het gesprek wordt gekozen.

Deel 2: Assertiviteitsspel

Bij het assertiviteitsspel gaat het er juist om dat je bij je eigen standpunt blijft en dat je de ander probeert te overtuigen of over te halen. Probeer leerlingen te stimuleren om niet toe te geven aan de overredingskracht of druk van de ander.

Afronding

Bespreek achter de activiteit:

- Wat was moeilijker: alles accepteren wat een ander zegt of bij je eigen standpunt blijven?
- Hoe heb je ervoor gezorgd dat je bij je eigen standpunt bleef?
- Hoe was het om alles te moeten accepteren wat een ander zegt?
- ...

Eventueel kunnen een aantal gesprekken klassikaal voorgedaan worden. Leerlingen kunnen elkaar dan tips en tops geven.